

Senior w potrzebie: różne formy opieki

Nic nie zastąpi osobistej opieki i wsparcia ze strony najbliższych. Często jednak nie jesteśmy w stanie zająć się starszymi rodzicami czy niedołączonymi dziadkami. Istnieją różne sposoby zapewnienia miejsca pieczy nad seniorami: odwrócona hipoteka, pensjonat, dożywocie. Pomocą mogą być również alimenty od dzieci, zasiłki socjalne, pielęgnacyjne i opiekuńcze, a także domowe hospicja. Czasem jednak wystarczy zwykła pomoc sąsiedzka: załatwienie sprawy w urzędzie, zrobienie zakupów, poczęstowanie obiadem.

Dla starszej osoby, która nie ma krewnych lub nie interesują się oni jej losem, pewnym wyjściem z sytuacji może być przekazanie mieszkania obcej osobie w zamian za opiekę. Takie wyjście bywa także korzystne w sytuacji, gdy starsza osoba posiada duże mieszkanie czy wręcz dom z ogrodem, ale brak jej już sił na jego sprzątanie, remonty i pielienię grządek. Aby jednak mieć gwarancję opieki, należy podpisać tzw. umowę dożywocia: jej zasady reguluje kodeks cywilny. Taka umowa jest ważna jedynie wtedy, gdy ma formę aktu notarialnego. Nie jest przy tym możliwe żądanie po jakimś czasie zwrotu nieruchomości tylko z tego powodu, że senior na przykład „rozmyślił się”. Nabywca jako opiekun zobowiązuje się w niej do zapewnienia zbywcy dożywotniego utrzymania i opieki: w zamian uzyskuje prawo własności nieruchomości. W ramach dożywocia musi traktować seniora jak domownika: zapewnić mu dach nad głową, pożywienie, odzież, światło i opał, pielęgnować w chorobie i opłacić koszty pogrzebu. Jeśli jednak senior stwierdzi, że opiekun nie wywiązuje się z tej umowy, zaniedbując go na różne sposoby, może żądać rozwiązania umowy. W tym celu jednak musi zwrócić się z takim wnioskiem do sądu. Gdy z kolei starsza osoba jest rolnikiem, ale rozchorowała się i nie ma już możliwości uprawy roli i dbania o zwierzęta gospodarskie, może przekazać majątek dzieciom; wtedy też warto zabezpieczyć swoją przyszłość poprzez zapisy, które będą bezwzględnie dla nich wiążące. Oprócz umowy dożywocia inną formą zabezpieczenia jest ustanowienie w akcie darowizny tzw. służebności osobistej. Dorosłe dziecko, jako nowy właściciel domu lub mieszkania, które otrzymuje od rodziców, zobowiązuje się do zapewnienia darczyńcom - i ewentualnie osobom przez nich wskazanym - prawa do darmowego zamieszkania i korzystania z określonej części mieszkania lub domu - na przykład parteru albo też całości lokalu. Umowa służebności osobistej nie obejmuje obowiązku opieki i głównie tym różni się od umowy dożywocia. Dlatego należy dokładnie przeanalizować sytuację materialną, stan zdrowia i inne okoliczności, decydując się na wybór najkorzystniejszego rozwiązania.

Czasem jednak zdarza się, że dzieci, na które został przepisany dom czy mieszkanie, nie zamierzają opiekować się niedołączonymi seniorami. Zgodnie z przepisami kodeksu rodzinnego i opiekuńczego obowiązek takiej pieczy można realizować albo poprzez osobiste starania - na przykład poprzez zapewnienie dachu nad głową, odzienia czy wyżywienia - jak i przekazując na potrzeby seniora pieniądze. Gdy jednak żadne z tych świadczeń nie jest spełniane dobrowolnie, pozostaje oficjalnie ubiegać się o alimenty. O przyznaniu takiej właśnie pomocy materialnej orzeka sąd na podstawie bezpłatnego pozwu, który składa się w wydziale rodzinnym sądu rejonowego. Sąd zasądzi alimenty, gdy uzna, że rodzic nie jest w stanie sam zapewnić sobie utrzymania na przykład z powodu zbyt niskiej emerytury lub stanu zdrowia. Dzieci muszą mieć jednak odpowiednie możliwości zarobkowe, by móc się z nich wywiązać. Sąd przy tym nie bada, ile zarabiają, tylko ustala, ile faktycznie mogą zarobić.

Ponadto gdy senior stwierdzi, że dzieci, pomimo otrzymania od niego domu czy mieszkania, opuściły go w potrzebie, może odwołać swą darowiznę. Gdy jednak starsza osoba jest samotna, pomoc mogą także sąsąsiedzi: nie tylko służąc osobistą pomocą w zakupach, załatwieniu sprawy w urzędzie czy przyniesieniu ciepłej zupy, ale i zawiadamiając Ośrodek Pomocy Społecznej (OPS) lub Ośrodek Pomocy Rodzinie (OPR). Z wizytą przyjdzie wówczas pracownik socjalny i przeprowadzi wywiad środowiskowy, by ustalić, jaki rodzaj pomocy byłby najlepszy. Może być ona realizowana zarówno w formie wsparcia finansowego poprzez różne rodzaje zasiłków, jak i usług opieki czy domowego hospicjum. Zdarza się jednak, że senior ma poważną demencję czy chorobę psychiczną, zagrażając sobie i bliskim. W takim wypadku - kierując się wyłącznie jego dobrem - Sąd Okręgowy może orzec o jego ubezwłasnowolnieniu. Po uprawomocnieniu się orzeczenia sąd rodzinny ustanawia dla osoby ubezwłasnowolnionej przedstawiciela ustawowego - najczęściej kogoś z najbliższej rodziny, kto zobowiąże się do opieki. Senior wówczas nie może samodzielnie podejmować decyzji o znaczeniu prawnym, z wyjątkiem sporządzania i odwołania testamentu

oraz zawarcia małżeństwa. Może jednak robić zakupy i zawierać inne drobne umowy w sprawach codziennego życia.

Anna Nowak

fot. [pixabay.com/CC0](https://pixabay.com/)